

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/84047,Szczepanowski-Prus-Szczepanowski-Stanislaw.html>
2022-10-03, 17:09

Szczepanowski (Prus-Szczepanowski) Stanisław

SZCZEPANOWSKI (Prus-Szczepanowski) Stanisław (12 XII 1846, Kościan, Wielkopolska – 31 X 1900, Neuheim, Hesja), inżynier mechanik, myśliciel i działacz gospodarczy, pionier przemysłu naftowego w Galicji. Syn Jana Władysława, inżyniera kolejowego – absolwenta paryskiej École des Ponts et Chaussées, i Wandy z Poplińskich.

Kształcił się w gimnazjum w Chełmnie (1854–57), w 1862 ukończył szkołę realną w Wiedniu, po czym pracował z ojcem przy budowie kolei w Orawicy w Banacie. W 1864–67 studiował na wydziale ogólnotechnicznym Polytechnisches Institut w Wiedniu, gdzie był współzałożycielem (m.in. z J. Frankem) polskiego stowarzyszenia akademickiego „Ognisko” (1865). W 1867–69 studiował w École Centrale des Arts et Manufactures w Paryżu, uzyskując dyplom inżyniera, a wiedzę pogłębiał w zakresie ekonomii i technologii chemicznej w Londynie (1869–71). W 1870–79 pracował jako urzędnik w wydziale przemysłu i handlu India Office, opracowując plany gospodarczego rozwoju Indii (nawadniania terenów uprawnych, rozbudowy dróg i kolei). W związku z tym delegowany do Włoch i Francji zapoznawał się z problematyką przędzalnictwa lnu i konopi oraz przemysłu spożywczego (m.in. studiował w Akad. Mleczarskiej w Mediolanie). Współpracował też z londyńskim „Timesem”. Zafascynowany ekonomicznymi i cywilizacyjnymi osiągnięciami, a także stylem życia (m.in. sportem), przyjął w 1887 poddaństwo brytyjskie. Nie chciał wszakże „wpręgać się w rydwan historii obcego narodu”, odrzucił zaszczytną i intratną propozycję wyjazdu do Indii, gdyż czuł się związany z ojczyzną i pod wrażeniem uzyskania niepodległości i zjednoczenia przez Włochy, uznał, że należy uczynić z autonomicznej Galicji polski Piemont. W tym celu należało przede wszystkim wzmocnić ją gospodarczo w

oparciu o przemysł naftowy i wydzwignąć ze statusu na wpół kolonialnego. Swoje przemyślenia zawarł w książce *Nędza Galicji w cyfrach i program energicznego rozwoju gospodarstwa krajowego* (1888).

W 1879 przeniósł się do Galicji, gdzie w 1880 wydzierzawił las rządowy i uzyskał prawa górnicze w Słobodzie Rungurskiej i założył tam pierwszą fabrykę maszyn górniczych. W II 1881 dowiercił się tam do dużej ropy, jeszcze w tym samym roku pracowało tam już 50 szybów, w tym 10 ropodajnych. Założona przez niego firma Stanisław Szczepanowski i Sp. w Peczeniżynie wybudowała tam w 1883 najnowocześniejszą i największą w Małopolsce Wschodniej rafinerię wyposażoną w amerykańską aparaturę Carrigana. Sz. miał też kilka innych kopalń ropy naftowej, z których wyjątkowo obiecująca i wydajna (od 1892) znajdowała się w Schodnicy k. Kołomyi. Uczestniczył w wystawach przemysłowych w Przemyślu (1882) i w Krakowie (1887), gdzie był nagradzany za przekroje geologiczne, dzienniki wiertnicze i najlepszą gatunkowo ropę. Wg ówczesnego prezesa Krajowego Tow. Naftowego, Władysława Długosza: „zanim Szczepanowski odkrył Słobodę Runguską mierzyło się ropę u nas na garnki, od czasu Słobody liczyliśmy produkcję na baryłki, od czasu zaś gdy znów Szczepanowski odkrył Schodnicę, liczy się już tylko na wagony”. Sz. działał z rozmachem, ale i wielkopańskim gestem – pokrył deficyt wystawy krajowej we Lwowie w 1894. Nie dbał wszakże o realia, przesadnie stawiał na kopalnie węgla brunatnego w Myszynie i Dżurowie (w pow. kołomyjskim), o wiele mniej opłacalne od przemysłu naftowego. Nie umiał dopilnować interesów także od strony prawnej, co przy nieżyczliwej postawie finansjery wiedeńskiej, dla której stanowił niewygodną konkurencję, i błędach popełnionych przez Galicyjską Kasę Oszczędności, w którą zaangażował znaczne kapitały, doprowadziło go do bankructwa. Jedną z tego przyczyn było znaczne zaangażowanie polityczne i społeczne. Od 1886 był posłem do parlamentu wiedeńskiego, od 1889 także do galicyjskiego Sejmu Krajowego, w 1891 był współzałożycielem (m.in. z Adamem Asnykiem) Tow. Szkoły Ludowej. Trwałym dorobkiem okazały się więc głównie publikacje Sz., m.in. *Aforyzmy o wychowaniu* (1898), *Myśli o odrodzeniu*

narodowym (1903). Jego myśli stały się niewątpliwie
zaczynem sukcesów II Rzeczypospolitej. Program
podźwignięcia gospodarczego kraju wiązał z rozwojem
oświaty przez wskazanie, że doraźne środki na ten cel można
czerpać z opodatkowania wyrobów monopolowych (m.in.
alkoholu). Niepowodzenia gospodarcze odbiły się na jego
zdrowiu – od 1898 leczył się na serce. Zmarł w pensjonacie
założonym przez żonę.

PSB (S.T. Sroka); SBTP (J. Pietrusza); SPPT (Z.J. Wójcik).

S. Kieniewicz: *Historia Polski 1795–1918*, Warszawa 1987; L.
Kuberski: *Stanisław Szczepanowski 1846–1900*.
Przemysłowiec, polityk, publicysta, Opole 1997; *Pamiętniki*
urzędników galicyjskich, oprac. I. Homola, B. Łopuszański,
Kraków 1978; R. Przybylski: *Pięć lat przed USA*, [w:]
Galicyjska nafta, „Rzeczpospolita” 15.09.2010 (dodatek:
Księga Kresów Wschodnich); J. Schroeder, [w:] *Politechnika*
Lwowska 1844–1945, red. R. Szewalski, Wrocław 1993; L.
Wieleżyński: *Wspólna praca, wspólny plon*, Londyn 1986; M.
Zawiszyna: *Stanisław Szczepanowski. Szkic*, Lwów 1907.

Edward Malak

[Poprzedni](#)
[Następny](#)